

*Hoe dat Evack Etsijtes vant in die stadt van Melanen, ende hoe
si te samen wech toghen ende reysden.*

Dat .LXX. capittel.

Als Evac langhe gedoelt hadde, nu hier ende daer, deen landt op ende dander lant neder, ende die een stadt voor besien ende die ander nae, ende also is hi ghecomen int lant van Melanen, daer hy in die stadt van Melanen in een schoon herberge gegaen is om daer te rusten ende goede chiere te maken. Die [i5vb] weert vanden huysede¹ hem een schoon camer, ende hi bracht hem spijsse ende wijn.² Ende doen hi wat gheten hadde, so riep hi die weert bi hem, ende hi vraechde hem ofter niet nieus en was in deser stadt van eenighen saken van vreemdicheden.

Die weert antwoorde doe: “Jonck heere, jaet! Hier is wat vremdes gheboert in corten daghen, dat niet seere lanc leden en is.”

Evac vraechde doe ende seyde: “Lieve heer weert, wat is dat? Laet my dat horen, want wi jonghers, als wi uutten lande reysen, so horen wi alte gaerne wat nyeuwes. Ende als wy dan in ons landt weder omme comen dat wy dan dat vertellen mogen voor goede exempelen, ende dat wi daer door den tijt van recreacien moghen mede toe brenghen.”

Die weert horende Evacx tale ende begheerte, seyde: “Jonck heere, en belcht u niet. Ic sal u vertellen een vremdt stuc, op dat u niet en verdriet int aen horen.”

Evac die seide: “Neent, segt op! Ic bids u.”

Die weert seyde: “Hyer is ons vrouwe vanden lande, Europa, ende haer oom wildese verongheliken ende versteken vanden haren ende van dat hertoochdom beroven. Ende doen quammer een ridder ende hi verlostese vander saken, ende si werdens eens also dat hi aen haer wan eenen jonghen sone, ende hi ghinc voort dolen om te soecken sijn suster. Het leet eenen tijt ende ons vrouwe troude eenen anderen man. Ende als si hem een wijle ghehadt hadde, so woude hi dit kint doden, ende hi seide dattet was een overwonnen bastaert. Metten corsten geseyt, twas op eenen camp gestelt te doene binnen veertich

1. dede: gaf

2. Anders dan gebruikelijk in literaire teksten eet Etsijtes alleen op zijn kamer in plaats van met andere gasten in de gelagzaal, waar veel meer te horen valt.

daghen. Ende also isser ghecomen een vreemt ridder ende heeft den camp gedaen, dat kint verlost, ende den grave ghedoot, dies al Melanen verblijt is.”

[i6ra] Als Evac dat hoorde, doe was hy verblijt, ende hi vraechde die weert wat ridder dattet was.

Die weert seyde: “Hy voert eenen rooden lijbaert met eenen ghespleten sterte.”

Als Evac dat hoorde, so was hi uuter maten seere blijde, ende hi seyde: “Her weert, laet ons gaen slaepen, ende ghy moet my morghe[n] vroeck wijsen waer dat ick die ridder vinden sal, ende waer hi is.”

Die weert sprac: “Dat sal ic gaerne doen.”

Ende aldus ghinghen si in haer ruste ende verbeyden den dach van morghen.

Als euac dat hooide doe was hy ver-
blid. en hi viaechde die weert wat rid-
der dattet was. Die weert seide. hy
voert cenen rooden lijbaert met eenē
ghespieten sterte. Als euac dat hooide
so was hi wter maten seere blijde. en
hi seide her weert. laet ons gaen slaep-
pen. en ghy moet my moighe vroech
wisen waer dat ich die ridder vinden
sal. en waer hi is. Die weert sprac dat
sal ic gaerne doen. en aldus ghinghē
si in haer ruste. en verbeypden dē dach
van moighen.

Hoe estijtes scyden wude van eu-
ropa die hertoghinne van melanen.
dies si seere dioeue was. ende alle die
heren. en hoe dat hem euac sijn neue
vant en hende.

¶ Dat. lxxi. capittel.

His estijtes van heeren en van
vrouwe wel ghetraectert was
en si hē goede chiere ghedaen hadde.
so wilde hi van hem lieden scyden.
mer die heren en vrouwen baden hē
noch om bliuen vier oft vijf daghen.
om met hē noch te triumpherē. Estij-
tes en douster niet wel ontzaggē. mer
hy en deers niet gaerne. om dat hem
europa gheseyt hadde. dat margrieta
vā hymborch was heyndic suster.
en dat hysse al omē sochte. en dat hem
geleyt was dat si in athenē was. also
hadde Estijtes veele lieuer gheweest
nae hymborch om te wetē. oft die her-
toghe otto van hymborch oock waer
margrieten vader. ghelyc hem euro-
pa gheseyt hadde. Ende als hi aldus
staende was in desen ghepepale. met
dien so quam aldac te houē euac die
ridder. en hi ghinc also hem die weert
daer hi ghelogiert was geleyt hadde
in die sale. wantter al open hof was.

so mocht hy wel ombegrepen en son-
der yemant te viaghē in comen. Als
hi int hof quam en ghinc in die sale. so
sach hi daer veel edel mānen. en me-
nich schoone vrouwe en ioncfrouwe.
en omtrent dat middel van hē lieden
so sach hy staen estijtes sijn neue des
grauen sone vā athenen die hi sochte
dies hi wter maten seer verblid was.
En estijtes die sach omē en werdt hē
siende. en hi schoot wt dat middele vā
hem lieden. en hy hiet euac sijn neue
met groter vwechde en weerdicheidē
wille come. Die herē en die vrouwen
en alle die ioncfrouwen die dit saghē
verwonderde hem wter maten seere
vā estijtes. om dat hi hē so mindelike
was vā woordē int aen spreken. en si
seiden. o estijtes wie is die ridder die
ghi so vruendeliken ontfanghet. ist u
broeder v neue oft is hi vā uwē ghe-
sachte. Doen seide estijtes. het is my
vleesch en mijn bloet. ende hi is mijn
nae neue. Als dat die heren van me-
lanen hoorden. en europa haer liede
vrouwe. so hieten si euac seestelijken
willecome nae edelheits maniere. en
si ontfinghen hem eerliken Doen se-
de europa. waer nu hier heyndic vā
hymborch mijns hūns vader. so wa-
ren wi hier nu in dupsentich vwech-
den. Estijtes seide dat wilde ic wel om
dat schoonste ende om dat costelike
paert dat ic noyt met oghe aen sach
oft noyt bescreet. mer d; en mach niet
sijn. Doē seide europa en die herē vā
melanē. comt estijtes ridder met uwē
neue euac den ridder. hebben wi hier
te voren int triumpheren en int bans
heterē ghenoechlic gheweest. en met
ganster hertē v benint. en vruentcap
bewesen. ende met onsen oghe op v

*Hoe Etsijtes sceyden wilde van Europa, die hertogbinne van Melanen,
dies si seere droeve was, ende alle die heren, ende hoe dat
hem Evac, sijn neve, vant ende kende.*

Dat .LXXI. capittel.

Als Etsijtes van heeren ende van vrouwen wel ghetraecteert was, ende si hem goede chiere ghedaen hadden, so wilde hi van hem lieden scheyden. Mer die heren ende vrouwen baden hem noch om bliven vier oft vijf daghen om met hem noch te triumpheren.¹ Etsijtes en dorstet niet wel ontseggen, mer hy en deets niet gaerne, om dat hem Europa gheseit hadde dat Margrieta van Lymborch was Heyndricx sustere, ende dat hijse al omme sochte, ende dat hem geseyt was dat si in Athenen was. Also hadde Etsijtes veele liever gheweest nae Lymborch om te weten oft die hertoghe Otto van Lymborch oock waer Margrieten vader, ghelijc hem Europa gheseyt hadde. Ende als hi aldus staende was in desen ghepeynse, met dien so quam aldaer te hove Evac die ridder, ende hi ghinc, also hem die weert daer hi ghelogiert was geseyt hadde, in die sale, wantter al open hof was. [i6rb] So mocht hy wel ombegrepen ende sonder yemant te vraghen in comen.

Als hi int hof quam ende ghinc in die sale, so sach hi daer veel edel mannen ende menich schoone vrouwe ende joncfrouwen, ende omtrent dat middel van hem lieden so sach hy staen Etsijtes, sijn neve, des graven sone van Athenen, die hi sochte, dies hi uuter maten seer verblijt was. Ende Etsijtes die sach omme ende werdt hem siende, ende hi schoot uut dat middele van hem lieden, ende hy hiet Evac, sinen neve, met groter vruechden ende weerdicheden willecome. Die heren ende die vrouwen ende alle die joncfrouwen die dit saghen, verwonderden hem uuter maten seere van Etsijtes, om dat hi hem so mindeliken was van woorden int aen spreken, ende si seyden: “O, Etsijtes, wie is die riddere die ghi so vriendeliken ontfanghet? Ist u broeder, u neve oft is hi van uwen gheslachte?”

Doen seide Etsijtes: “Het is mijn vleesch ende mijn bloet, ende hi is mijn nae neve.”²

1. triumpheren: de tijd aangenaam doorbrengen

2. nae neve: volle neef

Als dat die heeren van Melanen hoorden ende Europa, haer lieden vrouwe, so hieten si Evac feestelijcken willecome nae edelheits maniere, ende si ontvinghen hem eerliken.

Doen seyde Europa: “Waer nu hier Heyndric van Lymborch, mijns kijnts vader, so waren wi hier nu in duysentich vruechden.”

Etsijtes seide: “Dat wilde ic wel om dat schoonste ende om dat costelijcke paert dat ic noyt¹ met oghen aen sach oft noyt bescreet,² mer dat en mach niet sijn.”

Doen seide Europa ende die heren van Melanen: “Comt, Etsijtes ridder, met uwen neve Evac, den ridder. Hebben wi hier te voren int triumpheren ende int bancketeren ghenoechlijc gheweest ende met ganser herten u bemint ende vrientscap bewesen ende met onsen oghen op u [i6va] vroliken ghesien, wi willen nu meer vruechden bedriven dan wi noyt deden!”

Daer bliesen die montfloeyten, schalmeyen, trompetten, claroenen ter maeltijt te comen, nae die costume ende ghewoente des lants. Daer was gedaen eenen groten kost, als men tot sulcken hoven van eeren ghewoenlic is. Si aten ende si droncken. Si waren vol melodijen. Daer was van alle venesoene³ bereet.

Als die maeltijt ghedaen was ende elc God gelooft⁴ hadde, so ghinghen si wandelen inden wijngaert alle ghenoechte bedrivende van dansen ende van springhen,⁵ van morellen,⁶ van scaecken ende kaerten, als sulcke lieden ghewonelic sijn te doen. Evac ende Etsijtes werden te samen coutende, ende si vertroocken malcanderen haer aventueren die hem gheschiet was int dolen. Ende als si allen aldus waren in blijschapen, so viel wat nats also dat si liepen uuten reghen ende ghinghen ter salen solaes hantieren ter tijt toe datmen ghinc hoveren⁷ ende een solaeslijc bancket houwen, daer Etsijtes ende Evac hem heerliken hadden,⁸ want sijs wel ghewoenlic waren.

1. noyt: ooit

2. bescreet: besteeg

3. van alle venesoene: vlees van allerlei soorten wild

4. gelooft: gedankt

5. springhen: dansen

6. morellen: molenspel

7. hoveren: aan tafel

8. hem heerliken hadden: zich (zeer) eervol manifesteerden

Als si aldus ghebancketeert hadden, ende dat bancket gedaen was, so schieden si vriendelic ende eerlic van malcanderen, ende elck die ghinc int sine¹ ende nae sijn ruste verwachtende den claren lichten dach.

Dat wil ic nu laten varen ende scriven van Etsijtes ende van Evac, hoe si van Melanen schieden, ende ierst vanden ruese, hoe dat hi bi den keiser quam als ghevanghen man, daer hem Etsijtes toe bedwanck.

1. int sine: naar zijn eigen (slaap)vertrek

volken ghesien. wi willen nu mere
 vuerchde bediue dan wi noyt deden
 Daer bliesen die montfloepen schal
 mepen trompete claronē ter maect
 tijt te comen nae die costume en ghe-
 moente des lants Daer was gedaen
 eenē grote kost. allinē tot sulckē houē
 van eeren ghewoenlic is. si aten en si
 dronckē. si warē vol melodijen. daer
 was van alle venesoene bereet. Als
 die maectijt ghedaen was. en elc god
 geloof hadde. so ghinghē si wandelē
 inden wūngaert alle ghenoechte be-
 diuende. vā dansen en vā springhē.
 vā mōellen vā scaecken en haerten.
 als sulckē liedē ghewoenlic sijn te doe
 Euac en etlytes werdē te samen cou-
 tende. en si verdrocken in alanderen
 haer auenturē die hē gheschiet was
 int dolē. En als si allen aldus warē
 in blifschapen. so viel wat nats also
 dat si liepen wtē reghē. en ghinghē
 ter salen solacs hantieren. ter tijt toe
 dat mē ghinc houere. en een solaclic
 bancket houwe. daer etlytes en euac
 hē heerliken hadde. wāt sijn wel ghe-
 woenlic warē. Als si aldus ghebanc-
 keteert hadde. en dat bancket gedaē
 was. so schieden si vūndelic en eerlic
 vā alanderen. en elc die ghinc int
 sine. en nae sijn ruste verwachende
 den claren lichtendach Dat wilt nu
 laten varen. en scriue van etlytes en
 vā euachoesi vā melanē schiedē. en
 ierst vanden ruese hoe dat hi bidē kei-
 ser quam als gheuaghē man. daer
 hem etlytes toe bedwanch.

Hoe dat bioadas hē seluen presen-
 teerde den kepsere van grieken. met
 dat hooft van sinen broedere. en hoe
 hi kersten wert.

Dat. lxxij. capittel.

Als die ruese bioadas suuer ghe-
 nesen was vā sinē wondē. die
 hē etlytes hadde ghegheuen. so seide
 hi hē te gaen nae dlant van grieken
 So so droech hy met hē sijn broders
 hooft. om den keiser te presenterē also
 hi gheloof hadde. Dese ruese waer
 hi quam. om dat hi so groot was. elc
 liep wech en si veruacde hē vandē
 maecte vā sijnder stature. Aldus is
 dese bioadas so verre ghecomē dat hi
 ghenaece dat land vā grieken niet
 verre sijnde vā. constānnobele. daer
 hi hē henē seide te gane. so lange dat
 hi ghinc als dat hi sach die poorte vā
 der stad. hy clopte daer aen. en men
 liet hē in. en twas vroech dat die poort
 te noch gheslotē was. Doē hi hi was
 so viaechde hi waer hi gaen soude na
 des keplers hof. doē wasser een en hi
 seide. gact met mi ic salder v leyde. en
 dat was een vā des keplers licde een
 acrtker. aldus ghinghē si te samē toe
 des keisers hof. daer die kepler en sijn
 dochter en margrieta en ander heerē
 en vrouwen in warē. Sy quamen in
 die sale daer die kepsere sadt. die wele-
 ke dat verschoot als hy aen sach den
 grote veruacliche ruese. en hi viaech-
 de hē wat sijn begheren was. en wat
 hi sochte. Doē seide bioadas die ruese
 heer kepler dat suldi hoie. mijn saken
 sijn ducdelich. en ic en soeche gheen
 quaet. ic ben v hyer ghesondē als een
 prisonier een gheuaghē man. en
 dat hooft mijns broeders moer ich v
 presenterē tot eender ghiften. Als dat
 die kepler hoorde en sijn dochter ende
 margrieta van hmborch en alle sijn
 heerē. so warē si verwondert wie dat
 den groten ruese verwonnen hadde.
 Doen viaechde hē die keiser. wie dat

*Hoe dat Broadas hem selven presenteerde den keysere van Griecken
met dat hoeft van sinen broedere, ende hoe hi kersten wert.*

Dat .LXXIJ. capittel.

[i6vb] Als die ruese Broadas suver¹ ghenesen was van sinen wonden die hem Etsijtes hadde ghegheven, so stelde hi hem te gaen nae dlant van Griecken. Ooc so droech hy met hem sijns broeders hoeft om den keiser te presenteren, also hi gheloofte hadde. Desen ruese, waer hi quam, om dat hi so groot was, elck liep wech, ende si vervaerden hem vanden maecsele van sijnder staturen.²

Aldus is dese Broadas so verre ghecomen dat hi ghenaecte dat landt van Griecken – niet verre sijnde van Constantinobele, daer hi hem henen stelde te gane – so lange dat hi ghinc als dat hi sach die poorte vander stadt. Hy clopte daer aen, ende men liet hem in, ende twas vroech dat die poorte noch ghesloten was. Doen hi in was, so vraechde hi waer hi gaen soude na des keyser's hof.

Doen wasser een, ende hi seide: “Gaet met mi, ic salder u leyden.” Ende dat was een van des keyser's lieden, een aertsier.³

Aldus ghinghen si te samen tot des keyser's hof, daer die keyser ende sijn dochter ende Margrieta ende ander heeren ende vrouwen in waren. Sy quamen in die sale daer die keysere sadt, die welcke dat verschoot⁴ als hy aen sach den groten vervaerliken ruese, ende hi vraechde hem wat sijn begheren was, ende wat hi sochte.

Doen seide Broadas die ruese: “Heer keyser, dat suldi horen. Mijn saken sijn duechdelick, ende ic en soecke gheen quaet. Ic ben u hyer ghesonden als een priysonier, een ghevanghen man, ende dat hoeft mijns broeders moet ick u presenteren tot eender ghiften.”

Als dat die keyser hoorde ende sijn dochter ende Margrieta van Lymborch ende alle sijn heeren, so waren si verwondert wie dat den groten ruese verwonnen hadde. Doen vraechde hem die keiser wie dat [k1ra] hem also bedwonghen hadde.

1. suver: helemaal

2. staturen: postuur

3. aertsier: boogschutter

4. verschoot: schrok

Doen antwoorde die ruese ende seyde: “Een proper,¹ frijsch,² jonc ridder, gheheten bi namen Etsijtes, ende hi is des graven sone van Athenen. Inden iersten sendet hy u mijns broeders hooft, die hi verwonnen heeft, nochtans so was hy wel .XIJ. cubijten³ lanc. Ic waende mijns broeders doot te wreken ende hem in baten⁴ te comen, mer met fortsen so heeft hy mi verwonnen ende bedwonghen hier te comen in uwen handen om kersten te werden. Ende al Swaven landt sal mede kersten werden, ende dat door hem die Etsijtes heet. Nochtans en quammer noyt man so vroom, so cloec ten sweerde die ons bedwinghen conste dan hi alleen. Aldus, her keiser here, begeer ic dat doopsel te ontfanghen ende kersten te werden.”

Als dat die keiser hoorde, was hi boven maten blijde, ende hi seide: “Her ruese, men sal u dopen ende kersten maken, ende ick sal selve u peteren⁵ sijn.”

Ende doe Margrieta van Lymborch dit verhorende was, dat Etsijtes dese groote vroomheit van wapen b[e]dreven hadde, daer om so was si uuter maten seer verblijt int herte, ende si wert in lancx so meer ontsteken in Etsijtes liefde, ende het was haer herteliken leedt dat hy soo langhen tijt wech bleef.

Met deser redenen ende noch met veel meer ander woorden die daer gheseyt waren, so leyde die keyser den ruese Broadas ter salen waert omme te bancketeren, daer hi ghewillich toe was, want hi hadde goeden appetijt ende een [k1rb] luttelken en mocht hem niet vele helpen. Die heren ende die vrouwen volchden den keiser nae ter maeltijt om te bancketeren.

Ende nae der maeltijt so ghinck men ghereetschappe maken om des sanderdaechs smorghens den ruese te doopen. Ende hi was om sijn grootheit geheten Cristoffele nae sinte Cristoffel.⁶ Aldus so bleef hi daer een poose bi den keyser ende bi sijn heeren, eer hi tot sinen lande waert reedt. Ende hi geloofde ende verbant hem met sinen eedt

1. proper: knap

2. frijsch: jong

3. cubijten: ellen — heel lang, zelfs voor een reus (1 el is ruwweg 2 voet).

4. te baten: te hulp

5. peter: doopvader

6. Sinte Cristoffel: reus uit de *Legenda aurea* [xcvi] / *Gulden legende* [94] met een lengte van 12 cubitus.

den keyser ende alle sijn heren dat hi alle sijn volck kersten maken soude also gheringhe als hi thuys quame, ghelijc hi oock dede sonder eenich verbeyden.

hem also bedwonghen hadde. Doen
antwoorde die ruese en leyde. een pro-
per frijlich ionc ridder gheheten bi na-
men estijtes. en hi is des grauen sone
van athenē. Jnden iersten sendet hy
v mijns broeders hooft. die hi verwō-
nen heeft. nochtā s so was hy wel. xij.
cubijten lanc. Ic waende mijns bide-
ders door te wieken. en hem in baten
te comen. mer met foulen so heeft hy
mi verwonnen en bedwonghen hier
te comen in uwen handē om kersten
te werden. Ende al sbauen lande sal
mede kersten werden. en dat door hē
die estijtes heet. nochtā s en quāmer
noyt man so vroom so doec tē sweer-
de die ons bedwonghen conste dan hi
alleer. Aldus her keiser here begeer ic
dat doopsel te ontfanghē. en kerstē te
werdē. Als dat die keiser hoorde was
hi bouē matē blijde en hi lei-
de. her ruese men sal v dopē
en kersten maken. en ick sal
selue v peteren sijn. En doe
margrieta vā hmborch dit
verhoiēde was. dat estijtes
dese groote vroomheit van
wapē bodreue hadde. daer
om so was si wter matē seer
verblif int herte. en si wert
in lanc so meer ontfeken
in estijtes liefde. en het was
haer herteliken leed dat hy
soo langhen tūt wech bleef.
Mer deser redenen en noch
mer veel meer ander woor-
den die daer gheseyt waren
so leyde die heylere den ruese
broadas ter salē waert ome-
te bancheteren. daer hi ghe-
willich toe was. wāt hi had-
de goedē appetijt. ende een

luttelkē en mocht hē niet vele helpen.
Die heren en die vrouwen volchden
den keiser nae ter maeltijt om te bā-
keteren. en nae der maeltijt so ghinck
men ghereetschappē maken om des
sanderdaechs sijnighens den ruese
te doopen. ende hi was om sijn groot
heit gehetē cristoffele nae sante cristof-
fel. Aldus so bleef hi daer een poole bi
den heylere. en bi sijn heeren eer hi tot
sinen lande waert reedt. En hi geloof-
de en verbant hem met sinen ceor dē
heylere en alle sijn herē. dat hi alle sijn
volck kersten maken soude. also ghe-
ringhe als hi thys quame. ghelic hi
oock dede sonder eenich verbeden.
Hoe estijtes en ruat scheyden van
europa die hertoginne. en hoe si troc-
ken nae blant van hmborch.

¶ Dat. lxxij. capitel.

